

Agata Walczak

Małe biblioteki amerykańskie w oczach wolontariusza

Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum 10, 183-189

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Agata Walczak

MAŁE BIBLIOTEKI AMERYKAŃSKIE W OCZACH WOLONTARIUSZA

Sieć bibliotek amerykańskich, mimo coraz obszerniejszej literatury, nie jest jeszcze w Polsce tak znana jak na to zasługuje. Niewiele zwłaszcza pisze się o sieciach małych bibliotek publicznych, stanowiących podstawę systemu informacji bibliotecznej na terenie Stanów Zjednoczonych. Autorka niniejszej wypowiedzi chciałaby podzielić się wrażeniami z wakacyjnej praktyki odbywanej w charakterze wolontariusza w dwóch bibliotekach publicznych znajdujących się w sieci bibliotek King County. Dzięki ogromnej uprzejmości pracowników Covington Library i Burien Library autorka miała okazję przez kilka poniedziałków i wtorków latem 1999 roku przypatrywać się pracy bibliotek publicznych w Stanach Zjednoczonych.

Sieć ta ma jedną centralną bibliotekę w Seattle, stanowiącą zarazem centrum zarządzania, podlega jej zaś 41 mniejszych bibliotek publicznych. Biblioteka Centralna jest położona w śródmieściu Seattle. Została ona wybudowana w 1959 r., utrzymuje w obiegu ponad milion jednostek inwentarzewych rocznie. Odwiedza ją codziennie ponad 4 tysiące ludzi. Zbiory tej biblioteki zawierają m. in.: dokumenty rządowe, podręczniki do szkół średnich, bogatą kolekcję materiałów w językach innych niż angielski, czasopisma, materiały muzyczne, gazety z głównych miast z całego kraju, patenty i wiele innych. Biblioteka Centralna posiada duże laboratorium komputerowe oraz aulę na 220 osób, oferuje duży zakres rozrywek dla całej rodziny (np. programy literackie, przedstawienia kukielkowe).

Przygoda rozpoczęła się od biblioteki w Covington. Na początek autorka zapisała się do niej, wypełniwszy uprzednio formularz zgłoszeniowy. Na potwierdzenie dostała kartę biblioteczną, która wyglądem przypomina kartę płatniczą, z tym, że jest o połowę mniejsza i nieco grubsza. Dowiedziała się również, że książki można wypożyczać na okres miesiąca i że na swoim koncie można mieć do 30 pozycji jednorazowo. Jest to stosunkowo mała liczba z uwagi na to, że nie miała stałego zameldowania. Normalnie, każdy członek systemu bibliotecznego ma limit do 100 jednostek. Jeśli czytelnik

spóźnia się z ich oddaniem, wysyła się do niego drogą pocztową informację przypominającą o zwrocie lub robi się to telefonicznie. To już zależy od biblioteki.

W każdej bibliotece znajduje się urządzenie służące do „przypominania” o liczbie pozycji na koncie. Wystarczy włożyć do niego swoją kartę i nacisnąć odpowiedni przycisk. Równie łatwo i funkcjonalnie rozwiązano kwestię oddawania książek i innych materiałów. Otóż, przy głównym wejściu do biblioteki znajduje się otwór przypominający wyglądem zsypaną śmieci. Aby zwrócić pozycje wystarczy wrzucić je do środka. Nie trzeba chyba podkreślać, że można to zrobić o każdej porze dnia i nocy. Książki są „na gorąco” wyjmowane w pomieszczeniu niedostępnym dla zwykłego czytelnika i od razu odnotowywane w komputerze za pomocą czytnika. Ponieważ każda pozycja ma własny kod kreskowy, każde jej wypożyczenie i zwrocenie zaznaczone jest w systemie komputerowym.

Pierwsze spostrzeżenia to wysoko skomputeryzowana struktura, brak katalogów kartkowych oraz inny niż w Polsce podział zbiorów. Poza tym zaobserwowano wiele odmiennych rozwiązań dotyczących funkcjonowania biblioteki.

Do materiałów bibliotecznych należą książki, kompaktki i kasety z muzyką klasyczną i popularną, CD-ROMy, kasety do nauki języków, kasety wideo z filmową klasyką oraz czasopisma i mapy.

W każdej bibliotece wyszczególnione są trzy działy: dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Każdy z nich jest dostosowany do swojego przedziału wiekowego. A więc w dziale dziecięcym znajdują się małe stoliczki, również niewielkie krzeselka i niskie półki z książkami. Dzieci mają tam własną kolekcję książeczek, filmów wideo z bajkami oraz komputery, na których mogą m. in. przeglądać strony internetowe dla najmłodszych czytelników. W dziale dla młodzieży znaleźć można książki specjalnie dla nich przeznaczone (np. związane tematycznie z zagrożeniami wieku dojrzewania – narkomania, alkoholizm), czasopisma młodzieżowe oraz materiały dla młodych ludzi pomagające w wyborze odpowiedniego zawodu. Wreszcie w dziale dla dorosłych znajdują się poza pozycjami książkowymi, czasopismami i kasetami wideo również materiały specjalne dla osób starszych, słabo widzących. Oczywiście, wszystkie materiały są dostępne bezpośrednio dla czytelnika.

Aby dowiedzieć się, czy poszukiwana przez nas książka znajduje się w danej bibliotece lub czy jest wypożyczona, należy udać się do katalogu komputerowego. Jest to katalog obejmujący wszystkie zbiory biblioteczne należące do bibliotek, które wchodzi w skład sieci. Przykładowo, szukamy jakiegokolwiek książki Bolesława Prusa. Po kilku kliknięciach okazuje się, że kilka pozycji jego autorstwa znajduje się w bibliotece w Bellevue, z czego jedna jest wypożyczona. W ten prosty sposób możemy odnaleźć właściwie

każdy interesujący nas materiał. Można szukać poprzez autora, tytuł, hasło przedmiotowe i inne.

Bardzo dobrze funkcjonuje wypożyczanie międzybiblioteczne. Jeśli okaże się, że poszukiwana przez nas książka znajduje się tylko w bibliotece oddalonej np. o 20 mil od naszego miejsca zamieszkania – a nadal deklarujemy chęć jej wypożyczenia – zostaje ona wpisana na nasze konto. Zwykle upływają 2–3 dni zanim zostanie ona dostarczona do biblioteki umiejscowionej najbliżej naszego domu, o czym informuje nas natychmiast telefonicznie wyznaczona do tego osoba. Wtedy możemy ją osobiście odebrać.

W drugiej bibliotece w Burien pozytywne wrażenie wywarł rozbudowany podział zbiorów bibliotecznych. Zauważono tam trzy duże działy i kilka mniejszych. Przede wszystkim jest dział książek beletrystycznych, dział pozycji popularno-naukowych i czasopisma. W beletrystyce zastosowano podział na:

- *New Books* (Nowości)¹,
- *Juvenile Fiction* (literatura dziecięca),
- *Young Adult Fiction* (literatura młodzieżowa),
- *Holiday Books* (książki na wakacje),
- *Paperbacks* (czyli książki w miękkich okładkach, na zasadzie „Harlequinów”),
- *Classics* (klasyka),
- *Science Fiction*,
- *Large Print* (książki z dużym drukiem).

Wszystkie materiały w obrębie tego działu są ułożone alfabetycznie. Drugi dział to czasopisma i magazyny. Obok półek, na których są one wystawione umieszczono kilka wygodnych foteli. Poza tym dział ten został specjalnie zaprojektowany z dala od głównego wejścia po to, by czytelnik miał wystarczająco duży komfort i ciszę. W trzecim znajdują się pozycje popularnonaukowe ustawione według klasyfikacji Deweya.

Całości dopełniają mniejsze działy, takie jak:

- *Video Feature Films* (filmy wideo).
- *Consumer Information* (informacja czytelnicza). Jest to miejsce specjalnie wyznaczone naprzeciwko głównego wejścia (tak, aby było dobrze widoczne). Siedzą tam trzy osoby i zawsze z jednakową chęcią i uśmiechem na twarzy odpowiadają na pytania, skierowują czytelnika w odpowiednie miejsce, lub po prostu pomagają szukać.
- *Reader's Advisory* (porada czytelnicza) katalogi i bibliografie.
- *Cassettes* (kasyety magnetofonowe).
- *Compact Discs / CD-ROMs* (kompakty i CD-ROMy).
- *Telephone Books* (książki telefoniczne).

¹ Wszelkie tłumaczenia pochodzą od autorki niniejszego opracowania.

- *Reference* (dział informacyjny) słowniki, encyklopedie.
- *Government Documents* (dokumenty rządowe) konstytucja, ustawy.
- *Northwest Collection* (zbiór dokumentów związanych z historią i kulturą Północnego Zachodu Stanów Zjednoczonych, mapy okolic).
- *Microform* (mikroformy).
- *Pamphlets* (broszury).
- *Languages Collection* (kolekcja materiałów językowych).
- *Motor Manuals* (instrukcje obsługi maszyn).
- *Biography* (specjalny dział skupiający biografie sławnych ludzi).
- *Reproducible Tax Forms* (pomoce do wypełniania formularzy podatkowych).
- *Career Information* (materiały zawierające informacje dotyczące zawodów, możliwości zmiany zawodu oraz samokształcenia i samodoskonalenia się).
- *Business Reference* (oferuje informacje związane z handlem, biznesem i ekonomią).

Chciałabym przybliżyć dwa działy: *Pamphlets* oraz *Languages Collection* z uwagi na ich znaczenie i dobrą organizację.

Pamphlets, czyli broszury, są wszechobecne. Zawierają informacje zarówno na temat samego sposobu funkcjonowania bibliotek publicznych (godziny otwarcia, numery telefonów, adresy, mapka), jak i zasad, jakie trzeba znać przy korzystaniu ze zbiorów. Specjalna broszura informuje nas o sposobie podłączenia się do sieci komputerowej biblioteki. Bardzo ciekawym rozwiązaniem jest *Answer Line Service* (linia odpowiedzi). Chodzi tu o to, że każdy może zadzwonić pod podany numer z najróżniejszymi pytaniami, a osoba po drugiej stronie aparatu jest zobowiązana do odpowiedzi na nie. Zaznaczono przy tym, że mogą spędzić na wyszukiwaniu informacji pięć minut, jeśli natomiast nie są w stanie udzielić odpowiedzi szybko, wtedy odsyłają do biblioteki, organizacji lub do osoby, która na pewno będzie w stanie pomóc. Podaję przykładowe pytania:

- W jakim filmie występowały Goldie Hawn i Bette Midler?
- Co znaczy „vox populi”?
- Jaki jest najwyższy budynek w Seattle?
- Jakie są symptomy osteoporozy?
- Który prezydent Stanów Zjednoczonych zmarł w gabinecie?
- Jaki jest adres Ala Gore’a?

Między broszurami typowo informacyjnymi znaleziono również jedną o charakterze bibliograficznym. Materiały tego rodzaju wychodzą w serii, która ma za zadanie wskazać odpowiednie pozycje przy wybranym problemie społecznym. W tym przypadku stanowi ona zestawienie książek dla młodszych, starszych czytelników oraz dla rodziców, które mają służyć pomocą duchową

przy rozwodzie. Naturalnie poziom merytoryczny został przystosowany do każdej z tych grup wiekowych.

Broszura, która zainteresowała autorkę najbardziej ma nieco przydługi tytuł: „Mega Lit – Wszystkie te książki, które powinien był przeczytać każdy student college’u / Wszystkie te książki, które zawsze chciałeś przeczytać, ale nigdy nie znalazłeś na to czasu / Wszystkie te książki, które przeczytałeś 20 lat temu i chciałbyś kiedyś znów przeczytać / Wszystkie te książki, które Twój nauczyciel nazywa «klasyką» ...”. Jest to wykaz 172 najwybitniejszych pozycji w dziejach literatury ułożonych w porządku alfabetycznym według tytułów. Na samym końcu spisu znajduje się adnotacja: „i oczywiście wszystko Williama Szekspira”. Na tej liście można również odnaleźć polskie dzieła, np. *Malowanego ptaka* Jerzego Kosińskiego oraz *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza. Niniejsza broszurka może stanowić wspaniałą wskazówkę dla mało jeszcze wyrobionego czytelnika.

Cały system informacyjny jest godzien naśladowania w Polsce. Oprócz ogromnej liczby broszur i ulotek zawiadamiających o sprawach związanych z biblioteką, stworzono strony internetowe zawierające podobne informacje, poszerzone dodatkowo o aktualne wydarzenia ze świata i okolic.

Drugim interesującym działem jest *Language Collection*, czyli kolekcja materiałów językowych. Nie chodzi tu o nauczanie języków, lecz o materiały w językach innych niż angielski. Bibliotekarze biorą pod uwagę zapotrzebowanie na informacje emigrantów przebywających na terenie King County. Duże zbiory takich dokumentów istnieją w językach: rosyjskim, ukraińskim, chińskim, hiszpańskim, koreańskim, polskim i innych. Polskie książki i filmy znaleźć można w trzech miejscach: Bellevue, Des Moines i Foster Stockpile.

Osobnym zagadnieniem, na jakie natrafiono przeglądając materiały w bibliotece publicznej w Covington, jest jeden ze sposobów zatrudniania osób na stanowisku bibliotekarza. Otóż, znaleziono kartkę informującą, że potrzebna jest taka osoba w bibliotece w Newport Way. Podano informacje dotyczące funkcji i stanowiska poszukiwanego bibliotekarza, jego obowiązki i powinności, kwalifikacje, a także określono środowisko pracy, wysokość początkowej pensji oraz datę końcową przyjmowania podań. Okazało się, że potrzebny jest człowiek na stanowisko kierownicze. Ma on obowiązek m. in. przygotowywać i prezentować dyskusje na temat książek, tworzyć łączność z organizacjami i szkołami poprzez kontakty społeczne oraz planować, koordynować i przedstawiać program biblioteczny dla młodzieży i innych grup. Powinien także posiadać wiedzę na temat rozwoju i najnowszych trendów na polu bibliotekarstwa. A oto jakie kwalifikacje powinien posiadać kandydat:

- Stopień MLS² ze szkoły bibliotekarskiej akredytowanej przez ALA³ i/lub certyfikat bibliotekarza stanu Waszyngton.
- Doświadczenie.
- Umiejętność uprzejmego i skutecznego obsługiwanie ludności i efektywnej współpracy z personelem bibliotecznym.
- Umiejętność efektywnego komunikowania się, ustnie i pisemnie.
- Umiejętność rozpoznawania i ustalania priorytetów oraz planowania, organizowania i koordynowania własnej pracy.
- Umiejętność pracy w zróżnicowanym harmonogramie, który może się okresowo zmieniać, włączając wieczory i weekendy.
- Ważne prawo jazdy.

Oprócz tego wymagane są pewne zdolności, takie jak umiejętność korzystania ze sprzętu bibliotecznego oraz wykorzystywania źródeł informacyjnych. Zaznaczono również środowisko pracy – jest to stanowisko służby publicznej na terenie miejskim o wysokim poziomie kontaktów z ludźmi, wymagające zajmowania się wielorakimi zadaniami w atmosferze ciągłego przerywania.

Na szczególne wyróżnienie zasługują akcje czytelnicze wśród najmłodszych. Jedną z nich miała miejsce w lecie 1999 roku w opisywanej sieci biblioteczej. Polegała ona na wciągnięciu jak największej liczby maluchów do czytania wakacyjnego, obiecując oczywiście każdemu uczestnikowi nagrodę w postaci dyplomu oraz kuponu na darmowe jedzenie w jednej z sieci *fast-food*. Starsze dzieci (12–18 lat) brały udział w akcji czytelniczej poprzez wpisywanie opinii na temat przeczytanej książki na specjalnym formularzu. Nagrodą był tu plecak. Cała akcja była sponsorowana przez jedną z czołowych gazet tego regionu w porozumieniu z Biblioteką Centralną w Seattle.

Aby dopełnić obrazu należałoby nadmienić jeszcze, że przeglądając czasopisma w bibliotece w Burien natrafiono na trzy prenumerowane tytuły o tematyce biblioteczej: „Library Journal”, „School Library Journal” i „Today’s Librarian”.

Amerykańska biblioteka publiczna nastawiona jest na pokrycie zapotrzebowania na informacje każdego członka społeczeństwa – od dziecka po starszą osobę. Stara się wciągnąć do sieci biblioteczej jak najwięcej osób w celu poszerzenia ich świadomości kulturowej oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

To, co zostało tu przedstawione nie jest systematycznym przeglądem sieci biblioteczej w USA. Należy jednak sądzić, że spostrzeżenia młodego bibliotekarza mającego sposobność przez pewien czas przyglądać się pracy małych bibliotek publicznych w Stanach Zjednoczonych mogą zainteresować

² MLS – magister nauk bibliecznych i informacyjnych.

³ ALA – American Library Association – Stowarzyszenie Bibliotekarzy Amerykańskich.

wszystkich tych, którzy w Polsce w podobnej wielkości bibliotekach stoją przed problemem unowocześnienia ich pracy i przyjęcia nowoczesnych standardów działania instytucji bibliotecznych.

Na zakończenie autorka podaje adresy stron internetowych – ostatni dotyczy systemu bibliotek należących do Uniwersytetu Waszyngtona w Seattle. Mogą być one znakomitym uzupełnieniem niniejszego artykułu.

www.kcls.org

www.intranet.kcls.org

www.spl.lib.wa.us

www.lib.washington.edu

Agata Walczak

SMALL AMERICAN LIBRARIES IN THE EYES OF A VOLUNTEER

In the article, the author presents the remarks collected while volunteering in two small public libraries in USA.

The article shows how public libraries in America fulfill the needs of their readers in different ways. It also presents the interworkings of the library and how the library materials are circulated.